בא ג

א. איינער פון די חילוקים צווישן פסח מצרים און פסח דורות איז (ווי עס שטייט אין תוספתא[1]): „פסח מצרים כל אחד ואחד שוחט בתוך ביתו, פסח דורות כל ישראל שוחטין במקום אחד״ (בעזרה[2]).

בפשטות מיינט עס, אז פסח מצרים האָט אין זיך געהאָט א קולא[3] לגבי פסח דורות: בפסח דורות מוז די שחיטה פון קרבן פסח זיין דוקא אין דער עזרה — וואָס דער אויפטו אין דעם איז[4], אז אפילו בשעת היתר הבמות האָט מען ניט געטאָרט מקריב זיין דעם פסח אויף א במת יחיד (במה קטנה), נאָר מ׳האָט עס געדאַרפט ברענגען און מקריב זיין אויף דער „במת הציבור״ (במה גדולה)[5] — משא״כ ביי פסח מצרים האָט יעדערער געקענט עס שחט׳ן בביתו[6].

אָבער כד דייקת שפיר איז אין דעם מודגש אויך א מעלה (וחומרא) פון פסח מצרים:

דאָס וואָס „כל אחד ואחד שוחט בתוך ביתו״ איז ניט נאָר א היתר, אז מ׳מעג עס שחט׳ן בביתו, נאָר דאָס איז געווען א חיוב: יעדער בית האָט געמוזט האָבן א שה[7]. עס איז נאָר, אז „אם ימעט הבית מהיות משה״[8] — ס׳זיינען ניטאָ געגוג אוכלים אין דעם בית[9] — האָט מען זיך געמעגט מצטרף זיין צו אָן אַנדער חבורה, אָבער אויך אין דעם פאַל איז עס דוקא מיט „שכנו הקרוב אל ביתו״[10].

וואָס דער ענין — אז מ׳זאָל מקריב זיין א קרבן אין יעדן בית — איז א דבר חידוש:

ס׳איז משמע, אז אויך בזמן היתר הבמות איז עס ניט געווען באופן אז מ׳האָט געמאַכט א במה בכל מקום שהוא[11]. מ׳האָט זיך משתדל געווען צו בוחר זיין אויף דעם מקומות מיוחדים, וואָס האָבן אין זיך א מעלה וסגולה און זיינען דערפאַר מתאים צו מקריב זיין דאָרט קרבנות. וע״ד ווי דער רמב״ם

---

1) פסחים פ״ח, ז.

2) מנחת ביכורים וחסדי דוד (השלם) לתוספתא שם. רמב״ם הל׳ ק״פ פ״א ה״ג.

3) ראה אור זרוע הל׳ פסחים סרט״ז „דקולי פסח מצרים קתני (בתוספתא שם) ולא חומרי״ [אלא שלכאורה צ״ע, שהרי מפורש שם גם „פסח מצרים מקום אכילה שם היתה לינה״ דהוא חומרא בפסח מצרים. ועוד. ואכ״מ].

4) חסדי דוד שם.

5) משנה מגילה ט, ב. ועוד. רמב״ם שם.

6) ובמילא מוכרח לשחטו בביתו, כיון שצריך לזרוק הדם (תיכף לאחרי השחיטה) על מזוזות ביתו כו׳ ואסור לצאת מביתו. וראה לקמן בפנים ס״ב.

7) וכפשטות הענין, שע״ז היתה השמירה בכל בית — „וראיתי את הדם ופסחתי עליכם״ (פרשתנו יב, יג). ולהעיר מפרש״י (שם, ג): הרי שהיו מרובין כו׳.

8) פרשתנו שם, ד.

9) פרש״י שם.

10) פרשתנו שם. וראה הפלוגתא במכילתא עה״פ ובמפרשים שם. ובתוספתא שם: פסח מצרים נאמר בו ולקח הוא ושכנו משא״כ בפסח דורות ר״ש אומר כו׳. ובחסדי דוד, שזהו הפלוגתא שבמכילתא. ע״ש. ואכ״מ.

11) אף שמצד הדין — „בשעת היתר הבמות עושה אדם במה על פתח חצירו ועל פתח גינתו״ (תוספתא זבחים בסופו). — ולהעיר שבכל אופן צ״ל במה (מקום גבוה, מיוחד, כפשש״מ. ואפילו ב״נ הרוצה להקריב קרבן צ״ל כל פרטי ההקרבה באופן מיוחד (חדשים) „א״ל . . זיל ודברו כו׳ היכא דמסקא ימא שירטון ושקלו ציבי חדתי כו׳ ממרא חדתא כו׳״ — זבחים קטז, ב. וראה רמב״ם סוף הל׳ מעה״ק: והוא שיקריבו בבמה שיבנו) — וראה ראב״ע פרשתנו יב, כב.

ברענגט אראפ אין ספר הידי[12] וועגן מקום המזבח, אז דאס איז געווען דער „מקום שבנה בו אברהם המזבח . . והוא המקום שבנה בו נח . . והוא המזבח שהקריב עליו קין והבל ובו הקריב אדם הראשון", ועד"ז געפינט מען ביי יעקב אבינו אז ער האט געבויט א מזבח אויף דעם ארט וואו „נגלו אליו האלקים"[13]. ועד"ז בעוד מקומות. וכמובן דער טעם בפשטות: בשעת מ'וויל ברענגען א קרבן לה', קלייבט מען אויס אן ארט וואס איז מער מסוגל צו השראת השכינה כו'[14].

משא"כ ביי פסח מצרים איז געווען די הדגשה — אז יעדער איד זאל שחט'ן א קרבן דוקא ביי זיך אין בית; און נאכ־מער — מען זאל זורק זיין דעם דם „על שתי המזוזות ועל המשקוף"[15], וואס דאס האט געהאט דעם גדר פון זריקת הדם על המזבח[16], ווי חז"ל זאגן[17] „שלשה מזבחות היו להם במצרים המשקוף ושתי המזוזות" (און לויט אן אנדער תנא[18] — „ארבעה היו הסף והמשקוף ושתי המזוזות").

ב. נאך מער: אין דיני הפסח געפינט מען א חידוש עיקרי לגבי דין במה:

ביי פסח מצרים איז געווען דער ציווי — „ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר"[19]. בפשטות איז דער ציווי געווען אויסן צו פארהיטן די אידן פון דעם „משחית"[20] (ווייל דער „משחית" האט ניט געהאט קיין שליטה ווען מ'איז געווען בתוך הבית).

געפינט מען אבער אין תוספתא[1], אז דאס ווערט פארראכנט ווי א חומרא אין פסח מצרים לגבי פסח דורות — „פסח מצרים נאמר בו[19] ואתם לא תצאו איש

---

12) הל' בית הבחירה פ"ב ה"ב.

13) וישלח לה, ז. ועד"ז שם, יד. וראה לך יב, ז. ועוד.

14) ראה לקו"ש חי"ט ע' 140 (ואילך). וש"נ.

15) פרשתנו שם, ז. ועד"ז שם, כב (וראה לקמן סעיף ג).

16) ראה רש"י פרשתנו (שם, ז): זו קבלת הדם (וברש"י שם, כב: לשלש המתנות). — וראה חיד"א בס' „דברים אחדים" (דרוש י — מד, ד) ד"קבלת הדם בסף ונתינתו על המשקוף והמזוזות . . בודאי דינו שמצותו בכהנים דהוו בכורות בו בפרק".

17) מכילתא שם, ז (ועד"ז שם, כב). פסחים צו, א. ירושלמי שם פ"ט ה"ה.
אבל להעיר שבתוספתא שם (ועד"ז במנחות פב, סע"א ואילך) „פסח מצרים לא הי' טעון דמים וחלבים לגבי מזבח"** (וברי"ג ורש"י מנחות שם: דלא הוה מזבח אלא משקוף ומזוזות). וראה גליוני הש"ס (להרי" ענגל) ועוד פסחים שם.
ולכאורה יש לומר, שגם להתוספתא הי' על המשקוף כר' דין מזבח, אלא שזה שפסח דורות טעון דמים וחלבים לגבי מזבח (שבמקדש) ממש, הוי חומרא לגבי פסח מצרים. ואכ"מ.

18) מכילתא וירושלמי שם.

19) פרשתנו שם, כב.

20) כפרש"י עה"פ. ולהעיר מב"ק (ס, ריש ע"ב). שו"ע אדה"ז חו"מ הל' שמירת גו"נ כו' סי"ב.

---

*) וראה ירושלמי שם (לפנ"ז): ברם הכא אין מהם למזבח. ולפי' הקה"ע שם (ד"ה וחני כן) משמע דהפלוגתא שם אי דוקים ותבלולים פוסלים בפסח מצרים תלוי' אי נקטינן כהתנא דג' (או ד') מזבחות היו לאבותינו במצרים, או ד"הכא אין מהם למזבח". והרי בתוספתא שם ד"פסח מצרים **לא** נהגו בו דקין ותבלולין".

) בחסדי דוד שם משמע, שדברי התוספתא מתאימים עם מ"ש בגמ' (פסחים שם) ג' מזבחות כו' ותו מידי אחרינא כו', דכוונת הגמ' היא שלא הי' דין מזבח כלל. **ע"ש. וצ"ע, שהרי מפורש „ג' **מזבחות** כו', וכמפורש גם בפרש"י שם ד"להזאת הדם" **הוי** מזבח (ורק לאימורין לא הי' מזבח), וכדלקמן סעיף ה. וראה גם חיד"א בס' „דברים אחדים" שם. גליוני הש"ס שם. ועוד.
(בשו"ת חת"ס יו"ד סרל"ה כ' „ועד **מליצה** ארז"ל ג' מזבחות כו'". וכבר הקשה עליו בכלי חמדה עה"ת פרשתנו (יב, כב בסופו) מהירושלמי שם ש"ש בזה מחלוקת אמוראים).

מפתח ביתו עד בקר מה שאין כן בפסח דורות . . (און נאכמער[21]) פסח מצרים מקום אכילה שם היתה לינה פסח דורות אוכלים במקום אחד ולנין במקום אחר". דערפון איז פארשטאנדיק, אז דער „לא תצאו" איז פארבונדן מיטן דין הקרבן — ביים קרבן פסח מצרים איז געווען א דין מיוחד אז מ'זאל במשך כל הלילה בלייבן אין דעם בית וואו מ'האט דעם קרבן גע־ בראכט[22] (און געגעסן).

און דער ענין איז א חידוש עיקרי לגבי הקרבה בבמה: מען געפינט ניט אז א במה (קטנה) זאל פועל זיין א דין מיוחד אינעם מקום (ובית) וואו מ'האט אויפגעשטעלט די במה[23] (ביי א במה קטנה איז ניטא קיין דין „מחיצות" און ניטא דער פסול יוצא[24]): משא"כ ביים מזבח שבמשכן, ובפרט שבמקדש, איז פאראן א דין פון מקום המזבח (פארבונדן מיט „מחיצות" וכו')[25], ועאכו"כ אין בית המקדש וואו דער מקום המזבח איז „מכוון ביותר"[26].

ולפ"ז קומט אויס, אז ביי פסח מצרים, וואו די הקרבה בבית האט אויפגעטאן א דין אין דעם מקום — דער קרבן האט געמוזט געגעסן ווערן דוקא אין דעם בית וואו מ'האט עס גע'שחט'ן (און זורק געווען דעם דם[26]) און אויך די לינה האט געדארפט זיין במקום האכילה כנ"ל — האט דער בית ומקום עשיית הפסח אין זיך געהאט א „מעין" פון מעלת המזבח במשכן ובמקדש.

ג. אט דער ענין — אז ביי פסח מצרים איז געווען א מעין גדר ודין מזבח ווי אין משכן ומקדש (ביי וועלכן עס איז דא א דין פון מקום המזבח) — גיט א תוספת ביאור אין נאך א חידוש וואס מען געפינט ביי פסח מצרים, ובהקדים:

צווישן די חילוקים „בין פסח מצרים לפסח דורות" וואס ווערן אויסגע־ רעכנט אין משנה[27] איז: „וטעון (פסח מצרים) הזאה באגודת אזוב (ו)על המשקוף ועל שתי המזוזות". דער רמב"ם[28] ברענגט אראפ די חילוקים פון משנה, אבער ער איז משנה פון לשון המשנה, און אנשטאט „וטעון הזאה באגודת אזוב כו'" זאגט ער „ושהוא טעון הגעת דם באגודת אזוב כו'" — וטעמא בעי.

די תוספתא[29] איז מוסיף נאך כו"כ „דברים שבין פסח מצרים לפסח דורות" (וואס ווערן ניט אויסגערעכנט אין משנה), און צווישן זיי — „פסח מצרים נאמר בו[19] והגעתם אל המשקוף ואל שתי המזוזות משא"כ בפסח דורות". איז ניט מובן[29]: אט דער חילוק צווישן פסח

---

21) ראה חסדי דוד (ועוד) החילוק בין שתי בבות אלו.

22) להעיר שעד"ז צ"ל לינה בירושלים ביום הקרבת קרבנו בביהמ"ק שבה (ספרי פינחס (כט, לה), פ' ראה (טז, ז). וראה ר"ה (ה, ע"א), פסחים (צה, ב) ובתוס' שם. ועוד).

23) ראה גם לקו"ש חי"ד ע' 76.

24) זבחים קכ, ס"א ובפרש"י שם.

25) אלא שבמשכן קדושתו קשורה רק עם הבית (וחלקיו), אבל לא עם המקום (בעולם) שבו עמד (וראה לקו"ש חט"ז ע' 466 ואילך. חכ"ט ע' 73 ואילך.

26) רמב"ם הל' ביהב"ח רפ"ב.

•26) ראה פרשתנו יב, ז.

27) פסחים צו, א.

28) הלכות קרבן פסח בסופו.

29) כן הקשה גם בחסדי דוד שם (ותי' ע"פ פירושו (ראה לעיל הערה 17 בשוה"ג הב') שבזה מודגש דבפסח מצרים לא הי' דין מזבח). וכן מפרש החידוש ב„פסח מצרים מקחו בעשור כו'"

מצרים ופסח דורות שטייט שוין אין משנה כנ"ל — וואָס איז די תוספתא מוסיף (בבבא זו) אויף דער משנה?

ויש לומר, אז דער רמב"ם לערנט, אז דערמיט וואָס די תוספתא איז מדייק צו ברענגען דעם פסוק „והגעתם גו'"[30], איז די תוספתא אויסן צו מפרש זיין דאָס וואָס איז סתום במשנה, אז ביי פסח מצרים איז דאָ א חיוב נוסף (אויף סתם „הזאה") וואָס איז מודגש אין דעם ציווי פון „והגעתם" (ניט ווי ביי פסח דורות, וואו דער חיוב איז ניטא[31]).

דער ביאור אין דעם: אין דעם טעם וואָס ביים ציווי[19] (וואָס משה רבינו האָט געזאָגט צו זקני ישראל) וועגן זריקת הדם אויפן משקוף ושתי המזוזות שטייט דער לשון „וטבלתם בדם גו' והגעתם אל המשקוף גו'" (ניט ווי דער לשון בציווי הקב"ה[32] „ונתנו על שתי המזוזות ועל המשקוף") — איז מבאר דער ראָגאָטשאָווער[33], אז „כאן הוה עיקר המצוה לא הזאה רק שיהי' על המשקוף, וכאן [וכמו] גבי אימורין דהקטרה שלהם היא המצוה והכא נמי. ולא כמו בשאר דם דרק הנחה לא מה שמונח".

דאָס הייסט: ביי זריקת הדם בכלל באָשטייט די מצוה אין דער פעולת הזריקה, אין דער הזאה („הנחה"), אָבער ניט אין „מה שמונח" (און ווי ער ברענגט דאָרטן די נפק"מ להלכה). משא"כ ביי פסח מצרים האָט דער דם געדאָרפט זיין „מונח" אויפן משקוף ושתי המזוזות [ע"ד ווי הקטרת אימורין על גבי המזבח, וואָס די מצוה איז ניט נאָר די פעולת הגברא, וואָס ער לייגט אָרויף די אימורין אויפן מזבח, נאָר דאָס וואָס די אימורין זיינען מונח ע"ג המזבח].

ד. דער טעם בפשטות אויף דעם חיוב פון „והגעתם" איז — ווי דער ראָגאָטשאָווער זאָגט דאָרט — „כיון דצריך להגן מן המזיק", ובמילא האָט דער דם געדאָרפט בלייבן „מונח" על המשקוף כו'[34].

וע"פ הנ"ל יש לומר, אז דאָס איז אויך פאָרבונדן מיט דעם גדר ההקרבה פון פסח מצרים:

די הסברה אין דעם חילוק הנ"ל (סעיף ב) צווישן במה און משכן ומקדש — אז דוקא ביים מזבח שבמשכן ומקדש איז פאָראן א דין פון מקום המזבח — י"ל:

דער היתר ההקרבה בבמה איז בלויז צוליב פעולת הגברא — צו געבן אים די אפשריות צו מקריב זיין א קרבן, און דערריבער[35] איז די הקרבה בבמה ניט פועל קיין קדושה אין דעם מקום (ובית) וואו מ'האָט געבראכט דעם קרבן:

משא"כ קדושת המזבח שבמשכן ומקדש איז ניט נאָר צוליב פעולת

(שבתוספתא שם) לגבי המפורש במשנה. ע"ש. ולהעיר, שלפי כו"כ גי' לא הובאה בבא זו (דמקחו בעשור) בתוספתא (וראה תוספתא הוצאת צוקערמאנדל). וכן ליתא בגירסת האור זרוע הל' פסחים שם.

30) דלכאורה, אדרבה: מכיון שהתוספתא משמיט הפרט דאגודת אזוב — הו"ל להביא דוקא הפסוק (שם, ז) ד„ונתנו גו'", שלא נאמר בו אגודת אזוב (וראה צפע"נ עה"ת שבהערה 33).

31) באור זרוע שם דהא ד„פסח מצרים נאמר בו והגעתם . . היינו קולא דאל המשקוף ולא בעי אל המזבח" (וראה לעיל הערה 3). אבל לכאורה צ"ע, שהרי קולא זו כבר נשנית לפנ"ז.

32) פרשתנו שם, ז.

33) צפע"נ עה"ת פרשתנו שם. — וראה אלשיך עה"פ. אוה"ת פרשתנו ע' שיח-שיט.

34) כי „מצוה רק בעידנא דעסיק בו מגנא" (צפע"נ שם).

35) ע"ד ומעין משנ"ת (לקו"ש חכ"ד ס"ע 82 ואילך) בהחילוק בין הבחירה בשילה והבחירה בירושלים. ע"ש.

הגברא, נאר די חפצא פון מזבח האט אין זיך א קדושה (און דערפאר איז מען אויף אים מקריב קרבנות)[35]; און דערי־ בער איז קדושת מזבח פארבונדן מיט א מקום מיוחד[36].

און דאס איז דער טעם פארוואס ביי פסח מצרים איז געווען דער חיוב מיוחד פון „והגעתם":

אויב ביי פסח מצרים וואלט נאר געווען א דין פון הזאת הדם, וואלט עס געמיינט אז דער משקוף און די שתי המזוזות זיינען געווען בגדר מזבח בלויז צוליב פעולת הגברא"[36] (ווארום קיין הקטרת האימורין ע"ג מזבח איז ביי פסח מצרים ניט געווען, כדלקמן סעיף ה);

דורך דעם אבער וואס די זריקת הדם איז געווען אין אן אופן פון „והגעתם", אז ס'איז געוואלן „מונח" על המשקוף ועל שתי המזוזות, האט דאס ארויס־ געבראט אז זיי האבן א דין מזבח מצד החפצא.

ה. דערמיט קען מען אויך מסביר זיין די שקו"ט אין גמרא בנוגע די אימורין פון פסח מצרים, וז"ל הגמרא[27]:

בעי ר' זירא אימורי פסח מצרים היכא אקטרינהו (שלא הוזכר בו מזבח. רש"י). א"ל אביי ומאן לימא לן דלא שויסקי עבוד (בשר צלי בשפוד. רש"י) ועוד הא תנא רב יוסף ג' מזבחות היו שם על המשקוף ועל שתי המזוזות ותו מידי אחרינא לא הוה (ג' מזבחות להזאת הדם אבל להקטרת אימורין לא הי' שם מזבח. רש"י).

בפשטות לערנט מען, אז מיט „ועוד הא תנא רב יוסף כו'" מיינט אביי צו ברענגען נאר א סיוע לתירוצו: פריער פארענטפערט ער די שאלה „היכא אקטרינהו" — אז „שויסקי עבוד": דא איז טאקע קיין הקטרת אימורין ע"ג מזבח ניט געווען, מ'האט זיי צולה גע־ וען בשפוד[37]: און דערנאך ברענגט ער א ראי' אז ס'איז ניט געווען קיין הקטרה ע"ג המזבח, פון דער ברייתא „ג' מזבחות היו שם . . ותו מידי אחרינא לא הוה".

עפ"ז איז אבער ניט גלאטיק לשון הגמרא: ווי פאסט דא דער לשון „ועוד", וואס ווייזט אויף א הוספה בהענין? ער האט געדארפט זאגן „וכדתנא רב יוסף כו'" (וכיו"ב)?

ע"פ הנ"ל אבער יש לפרש אז מיט „ועוד הא תנא כו'" איז אביי אויסן (ניט נאר א ראי', נאר) א תוספת ביאור אין דעם תירוץ השאלה „היכא אקטרינהו".

ו. והביאור:

פון דעם וואס ר"ז האט געפרעגט „היכא אקטרינהו" (ניט — צי האט מען בכלל מקטיר געווען אימורים) איז מוכח, אז ס'איז ביי אים געווען פשוט אז דער פסח מצרים האט געהאט אלע

36) ולהעיר מסידור (כג, סע"ב ואילך) בהחילוק — ע"ד החסידות — בין הקרבה בבמה והקרבה במשכן ומקדש. ע"ש.

•36) ועוד פחות מ„במה", שבה יש גם הקטרת אימורין (אלא שגם ההקטרה בבמה היא בעיקר בשביל פעולת הגברא, כנ"ל בפנים).

37) אלא שבזה שני פירושים: לדעת המאירי (פסחים שם) „צלאם בשפוד ושרפום לשם גבוה", היינו שהיתה בזה העבודה דהקטרת האימורין (אבל — לא ע"ג מזבח); משא"כ לפי' הר"ח שם [וכ"ה בערוך ע' שוויסקי. פסקי הרי"ד פסחים שם. חסדי דוד לתוספתא שם. שו"ת חת"ס יו"ד שם. ועוד] ש„צלו אותם מיני מאכל ואכלום" — לא היתה הקטרת אימורין כלל (לשם עבודת ההקטרה). וראה הערה הבאה.

פרטי ענינים פון הקרבת קרבן, ובמילא אויך הקטרת אימורין וואָס איז אַן ענין עקרי אין הקרבת הקרבן [כשם ווי ביי אים איז קיין שאלה ניט געווען אויף זריקת הדם (כאָטש אז „לא הוזכר בו מזבח"), ווייל דאָס איז ביי אים געווען בפשיטות אַז נתינת הדם על המשקוף ועל שתי המזוזות איז געווען במקום זריקת הדם ע"ג המזבח] — זיין שאלה איז נאָר „היכא אקטרינהו".

און דערפאָר האָט אבי זיך ניט מסתפק געווען מיט ענטפערן „ומאן לימא לן דלא שויסקי עבוד" — ווייל אין דעם ענין פון הקטרת אימורין ע"ג מזבח זיינען פאָראַן צוויי פרטים: א) מעשה ההקטרה, מצד הגברא, ב) דאָס וואָס דער דבר הנקטר איז מונח אויפן מזבח — ובמילא: אין הכי נמי, אַז דער ענין פון „שויסקי עבוד" איז מועיל לגבי דעם ערשטן פרט פון פעולת ההקטרה מצד דעם גברא[38], ער איז אָבער ניט מועיל ומתאים בנוגע דעם צווייטן פרט — פון זיין מונח ע"ג המזבח, היות אַז דער „שפוד" איז ניט אין סוג פון מזבח[39] אויף וועלכן עס פאָסט א גדר פון „הנחה".

און דערפאָר איז אבי׳ מוסיף „ועוד הא תנא כו׳ ג׳ מזבחות כו׳ ותו מידי אחרינא לא הוה", וואָס יש לומר כוונתו בזה: בנדו"ד (פסח מצרים) האָט זיך ניט געפאָדערט מער ווי די ג׳ מזבחות, ווייל אין די „ג׳ מזבחות להזאת הדם" האָט זיך שוין אויפגעטאָן דער ענין פון „מזבח" בשלימות, היות אַז די זריקת הדם אויף די מזבחות איז געווען אין אַן אופן פון „והגעתם" (ע"ד ווי „אימורין דהקטרה שלהם היא המצוה"). קומט אויס, אַז דער ענין אין הקטרת אימורין ע"ג מזבח וואָס זיי ווערן מונח ע"ג המזבח, האָט זיך ביי פסח מצרים אויפגעטאָן ע"י הדם[40].

ז. די הסברה אין דעם, וואָס ביי פסח מצרים האָט זיך געפאָדערט אַט דער חידוש — אַז עס זאָל זיין (ניט נאָר ווי הקרבה בכמה (וואָס איז בעיקרה — אַן ענין צוליב פעולת הגברא), נאָר עס זאָל ווערן) אַ דין מזבח מצד החפצא, ביז אַז ס׳איז חל אַ דין וגדר מיוחד אויף דעם בית — יש לומר:

עס איז ידוע אַז יציאת מצרים איז דער זמן פון „לידת" עם ישראל[41]. ומזה, אַז די מצוה פון קרבן פסח וואָס אידן האָבן מקיים געווען אין צוזאַמענהאַנג מיט יציאתם ממצרים, איז פאָרבונדן מיט דער לידה פון עם ישראל.

[וי"ל אַז דאָס איז איינער פון די ביאורים[42] פאָרוואָס דוקא ביי קרבן פסח איז דאָ דער חידוש פון פסח שני (אַז אויך די וואָס האָבן פאָרפעלט צו ברענ־ גען דעם קרבן פסח בזמנו זאָלן דאָס קענען מתקן ומשלים זיין — היפך הכלל דעבר זמנו בטל קרבנו[43]) — וואָרום ווי־ באַלד דאָס איז פאָרבונדן מיט לידת עם ישראל, מיטן עצם מהות פון אידן, איז

38) ויש לומר שגם לפי׳ הר״ח וכו׳ (שבהערה הקודמת) כן הוא — דמכיון שצלאום ע״פ הציווי (אף שאח״כ אכלום) ה״ז דוגמת (פעולת) ההקטרה. ודוחק.

39) כדמוכח במאירי שם.

40) ולהעיר ממכילתא דרשב״י (ומדרש הגדול) פרשתנו יב, כב: שירי הדם הי׳ שופך על יסוד האסקופה. וראה תו״ש שם (אות תמב).

41) ראה יחזקאל טז ובמפרשים שם.

42) ראה בארוכה בזה — לקו״ש חט״ז ע׳ 112. ועוד.

43) ראה ברכות כו, סע״א (כגי׳ התוס׳ שם ד״ה טעה). ספרי (ורש״י) פינחס כח, י. יד. ועוד.

דעריבער אין דעם „ניטא קיין פאר־פאלן"[44].

און ווייל קרבן פסח איז געבונדן מיטן „געבורט" און אויפקום פון אידן אלס עם ה', דעריבער איז אין דעם קרבן אויך מודגש דער תכלית ופעולת פון עם ישראל עלי אדמות.

ח. והביאור:

עס איז ידוע וואס עס שטייט אין מדרש[45] וועגן דער כוונת הבריאה — אז „נתאוה[46] הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים", און דאס האט זיך אויס־געפירט[47] (כמ"ש במדרש) בעת (מ"ת, ובעיקר) „כשהוקם המשכן", ווי דער פסוק זאגט[48] „ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" — דער משכן ומקדש איז „דירתו" של הקב"ה.

אויפן פסוק „ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" זאגן רז"ל[49]: „בתוכו לא נאמר אלא בתוכם" — בתוך כל אחד ואחד מישראל. אע"פ אז די כוונה פון דעם מאמר איז, כמובן, ניט צו עוקר זיין דעם פסוק ממשמעותו כפשוטו[50] (אז דער־מיט ווערט געמיינט דער משכן ומקדש), נאר צו מוסיף זיין[51] — אז אין צוגאב צום משכן ומקדש (הכללי) כפשוטו דארף יעדער איד ביי זיך אויפמאכן א מקום להשראת שכינתו ית' בנפשו פנימה —

פונדעסטוועגן, דערפון גופא וואס „בתוכו לא נאמר אלא בתוכם (דוקא)" איז מובן, אז דאס איז א כוונה עיקרית[52] — דער משכן וואס איז דא בכל אחד ואחד מישראל[53].

וי"ל די הסברה בזה:

אע"פ אז די דרגת הקדושה וואס האט מאיר געווען אין משכן ומקדש איז פיל העכער ווי די הארת הקדושה וואס א איד קען ממשיך זיין בנפשו דורך זיין עבודה פרטית, מכל מקום, קען דורך דעם משכן ומקדש (הכללי) ניט אויס־געפירט ווערן (בשלימות) די מטרת הבריאה פון „נתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים". ווייל די השראת השכינה במשכן ומקדש איז אין א מקום מסוים פון עוה"ז, רובם ככולם פון די נבראים פון עוה"ז („תחתונים") זיינען ניט אין דעם מקום — ולכן צ"ל משם אורה (והשפעה) יוצאת[54] לכל העולם[55] (התחתון).

---

44) פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר — היום יום י"ד אייר. נת' ע"ד הנגלה בלקו"ש חי"ח ע' 126 ואילך.

45) תנחומא נשא טז. ועוד.

46) ל' התניא רפל"ו. ובתנחומא שם בשינוי לשון קצת.

47) ראה לקו"ש חכ"א ע' 150. וש"נ. וראה שם ביאור שתי הדיעות בזה.

48) תרומה כה, ח.

49) ל' אדה"ז בלקו"ת ר"פ נשא (כ, סע"ב) — „ארז"ל". וראה ר"ח שער האהבה פ"ו קרוב לתחילתו (ד"ה ושני פסוקים). אלשיך עה"פ („שמעתי לומדים"). של"ה (חלק תושב"כ פ' תרומה (שכה, ב. שכו, ב). וכן בש' האותיות אות ל. ועוד). וראה לקמן ע' 173 הערה 45.

50) דהרי אין מקרא יוצא מידי פשוטו (שבת סג, א).

51) וע"ד הכלל ב„אל תקרי" (ראה אנציקלופדי' תלמודית בערכו. וש"נ).

52) ולהעיר ממשנ"ת לקמן ע' 170 הערה 31, דלפרש"י (תרומה שם, ט) — פשש"מ — התיבות „ושכנתי בתוכם" אינן ההמשך ד„ועשו לי מקדש". ע"ש.

53) עיין מאמרי ההילולא — באתי לגני השי"ת — דכ"ק מו"ח אדמו"ר. ולהעיר שיום הסתלקותו הי' בש"ק פ' בא.

54) תנחומא תצוה ו. ויק"ר פל"א, ז. פסיקתא דר"כ (באבער) פ' קומי אורי. וראה מנחות פו, ב.

55) ועד שכשחסר זה (חטאינו) — חרב ביהמ"ק.

דוקא דורך דעם, וואס א איד איז ממשיך און „שעפט" פון דער קדושה שבמשכן ומקדש, און פועל'ט אז זיין בית זאל ווערן א בית של קדושה (בדוגמת „מקדש מעט") — און דאס ווערט אויפ־געטאן דורך „כל אחד ואחד מישראל" — פירט זיך אויס די כוונת הבריאה, אז עוה"ז כולו ווערט א דירה לו ית'.

[וכמבואר אין תניא[56], אז די השגחה עליונה האט יעדן אידן צוגעטיילט א „חלק בעולם" וועלכן ער דארף מברר זיין, מזכך זיין און מהפך זיין לקדושה — ווייל אידן זיינען „חיות של כללות העולם כי בשבילם נברא" — און בשעת אלע אידן זיינען ממשיך קדושה אין אלע זייערע חלקים, ביז „וימלא כבוד ה' את כל הארץ"[57], ווערט די וועלט א דירה לו יתברך].

ט. און דאס איז דער טעם, וואס דוקא ביי פסח מצרים איז געווען דער ציווי אז „כל אחד ואחד שוחט בתוך ביתו", אז ענינו פון קרבן פסח זאל דורכנעמען דעם בית פון יעדן אידן — זריקת הדם על המשקוף ועל שתי המזוזות, ביז אין אן אופן פון „והגעתם", אז דער בית ווערט פארוואנדלט אין א „מקום" אכילת הפסח, און נאכמער — „ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר" (כנ"ל באורך),

ווייאזלד אז פסח מצרים איז געווען בזמן לידת עם ישראל כנ"ל, האט אין דעם געדארפט זיין מודגש די מטרה ותכלית פון עבודת בני ישראל צו אויפ־טאן דעם „ושכנתי בתוכם" — „בתוך כל אחד ואחד מישראל", ביז צו מאכן זיין בית א מקום פון השראת השכינה — דירה לו ית'.

— ביי פסח דורות איז ניט שייך די הקרבת הפסח באופן כזה — אדרבא דעמאלט איז עס אן איסור פון שחוטי חוץ[58]; און אפילו בזמן היתר הבמות איז דא דער איסור פון מקריב זיין א פסח בבמת יחיד[59]. ווארום נאך דעם ווי ס'איז דא דער משכן ומקדש, וואס דארטן איז מאיר בגלוי תוקף קדושת השכינה (ניט מקדש מעט), מוז מען דוקא דארט ברענגען דעם פסח, ולא „חוץ" מגילוי זה

און פון און דורך דעם „ושכנתי" שבמשכן ומקדש ווערט אויפגעטאן דער „ושכנתי בתוכם" בעבודת כאו"א מבנ"י.

משא"כ לפני מ"ת ולפני בנין המשכן — איז אדרבה: ווייאזלד די מטרה איז „ושכנתי בתוכם", דעריבער איז דער סדר הקרבן דוקא באופן פון „כל אחד ואחד שוחט בתוך ביתו", מאכן יעדן בית פרטי א דירה לו יתברך.

(משיחת ש"פ אחרי (ערב פסח) תשמ"א)

---

56) פל"ז (מז, ב ואילך).
57) ל' הכתוב — שלח יד, כא. ועוד.
58) אחרי יז, ג ואילך.
59) כנ"ל בתחילת השיחה (וש"נ).